

Verkoopprijs
Losse nummers: f. 9,95 € **4,50**

Copyright
Het overnemen van foto's en/of artikelen of delen daarvan is slechts toegestaan na verkregen schriftelijke toestemming van de eindredacteur.

Nabestelling foto's
Het is mogelijk om foto's uit het tijdschrift te bestellen. Meer informatie hierover bij:
T.L. Kroes, Hijkerweg 19, 9411 LS Beilen, tel. 0593-541581

Productie: Uitgeverij Drenthe
Druk: Fa. Kerkhove
ISSN-nummer: 1380-3301

Eindredactie:
T.L. Kroes
Hijkerweg 19
9411 LS Beilen
tel. 0593-541581

Inhoudsopgave

blz. 1	Toespraak bij de presentatie van <i>Gemeente Beilen 1940-1945, deel 3</i>	dr. A. de Vries
blz. 5	Presentatie Gemeente Beilen 1940-1945, deel 3	Redactie
blz. 19	Verhalen van Gerrit Eising	T.L. Kroes
blz. 15	Branders in Beilen tussen 1777 - 1819	R.H.C. van Maanen
blz. 20	Jan Tingen en Zwaantje Mesken	A. Zantinge
blz. 23	Gezelschap en andere zaken	Redactie
blz. 26	Bestuursmedelingen	

De auteurs

T.L. Kroes, Hijkerweg 19, 9411 LS Beilen, tel. 0593-541581
R.H.C. van Maanen, Postbus 112, 4190 CC Geldermalsen, tel. 0345-586638
dr. A. de Vries, Pieter de Hoochlaan 7, 2343 CP Oegstgeest, tel. 071-5176745
A. Zantinge, Westkamp 9, 9415 RC Hijken, tel. 0593-523418

Bestuur Historische Vereniging Gemeente Beilen

drs. G.J. Dijkstra, Pinksterbloem 42, 9411 CH Beilen, tel. 0593-541848 - voorzitter
W.Bazuin - Brinkman, Volmachtenstraat 2, 9414 AL Hooghalen, tel. 0593-592657 - secretaris
H.J. Vos, Oosteinde 12, 9415 PA Hijken, tel. 0593-523028 - penningmeester
E. Beuving, Pr. Bernhardstaat 1K, 9411 KH Beilen, tel. 0593-524382
J.I.F. Christerus - Hofsteenge, Norgervaart 7, 9421 TG Bovensmilde, tel. 0592-353334
H.L.G. Schuur, Nieuwe Es 10, 9418 PS Wijster, tel. 0593-562412
F. Biemold, Vonderkampen 136, 9411 RH Beilen, tel. 0593-524772
A. Zantinge, Westkamp 9, 9415 RC Hijken, tel. 0593-523418

Lidmaatschap

Lidmaatschap van de vereniging bedraagt €15,00.
Bankrekeningnummer: 3065.27.774 t.n.v. Hist. Ver. Gem. Beilen.
Girorekeningnummer: 3090700 t.n.v. Hist. Ver. Gem. Beilen.
Opgave lidmaatschap en ledenadministratie:
A. Zantinge, Westkamp 9, 9415 RC Hijken, tel. 0593-523418.
Het opzeggen van een lidmaatschap dient **SCHRIFTELIJK** te geschieden bij A. Zantinge voor 1 november. Voor alle informatie betreffende het tijdschrift: A. Zantinge, Westkamp 9, 9415 RC Hijken, tel. 0593-523418

Bestuursmededelingen

Activiteiten:

13 februari 2002: Jaarvergadering in het Wilhelmina Zalencentrum, aanvang 19.30 uur. Aansluitend om 20.00 uur lezing door Geert Seubring over Nederlands-Indië.

23 februari 2001: In samenwerking met de Nederlandse Genealogische Vereniging, afdeling Drenthe wordt op **23 februari 2001 in zalencentrum 'De Linde' te Beilen** een lezing gehouden door Th. van Gestel uit Eindhoven. Hij is genetisch bioloog. In zijn referaat 'Genealogie en Genetica' gaat hij in op de nieuwste ontwikkelingen in de genetica, bespreekt hij DNA-profielen en wijst hij met name op de gevolgen die de moderne benadering en de nieuwste aanpak kunnen en zullen hebben op de onderzoeken door historici en genealogen naar de geschiedenis van bewoners en bewoning van dorp en stad. Maar, als rechtgeaarde genealoog en historicus kijkt hij ook terug en wijst hij ons op nieuwe mogelijkheden, voor wat betreft het onderzoek naar voorbije tijden.

De lezing begint op 13.30 uur; gratis entree. Beide besturen hopen dat u in groten getale van uw belangstelling voor dit interessante onderwerp zult blijk geven.

info: Nederlandse Genealogische Vereniging, afdeling Drenthe. Secr. A. Stikma, Nijend 3, 9465 TP Anderen, tel. 0592-242258; a.stikma@hetnet.nl

Redactie-commissie

R. Gerding, Lheebroek 29, 7991 PM Dwingeloo, tel. 0593-541844

J. Hoogeveen-Zuidberg, Westeinde 23, 9415 PG Hijken, tel. 0593-524615

H. Martena, Schapendrift 109, 9411 BN Beilen, tel. 0593-524623

F. Timmerman-Stevens, Asserweg 5, 9414 TA Hooghalen, tel. 0593-592251

Deze commissie kan worden aangevuld met redactieleden uit de dorpen Drijber, Wijster en Spier.

Foto's omslag:

voorkant: Kerkstraat; zie artikel Verhalen van Gerrit Eising, blz. 19.

achterkant: Zie bijschriften.

Anne de Vries

TOESPRAAK BIJ DE PRESENTATIE VAN *GEMEENTE BEILEN 1940-1945, deel 3*

Op 18 oktober j.l. werd in het kerkgebouw van de Nederlands Hervormde gemeente in Beilen deel 3 van de serie Gemeente Beilen 1940-1945 aan een aantal genodigden uitgereikt. Anne de Vries, de zoon van de auteur en verzetsman Anne de Vries hield een toespraak voordat hij tot de uitreiking overging.

“Ik wil beginnen met een gelukwens aan de auteurs van het boek, waarvan nu het derde en laatste deel gepresenteerd wordt. Daar is immers veel werk voor verzet en het resultaat is er ook naar. De drie delen geven een zeer gedetailleerd beeld van de bezettingstijd in Beilen. Ik kan dat illustreren met een rekensommetje. De geschiedenis van dr. L. de Jong, *Het Koninkrijk der Nederlanden in de Tweede Wereldoorlog*, bestaat uit 29 delen (14 delen in 29 banden). Gerekend naar het aantal inwoners was Beilen in de jaren 1940-1945 ongeveer één duizendste van Nederland. Om heel Nederland zo gedetailleerd te beschrijven zou je dus 3.000 delen nodig hebben.

Het verzet in de gemeente Beilen wijkt niet af van het beeld van de rest van Nederland, zoals wij dat uit de literatuur kennen, schrijven de auteurs.¹⁾ Maar doordat zij alles zo nauwkeurig

gedocumenteerd en beschreven hebben, ontstaan er toch nuanceringen van het bekende beeld. – Het beeld van het verzet, en het beeld van Nederland in de Tweede Wereldoorlog in het algemeen, daar wil ik hier iets over zeggen.

In ruim 50 jaar na de bevrijding zijn er duidelijke verschuivingen geweest in dat beeld. Direct na de oorlog was het nogal zwart-wit, verdeeld in ‘goed’ en ‘fout’. Dat sloot aan bij de indeling die in de bezettingsjaren werd gemaakt. Wie actief was in het verzet, moest weten wat voor vlees hij in de kuip had. ‘Goed’ betekende dus ‘betrouwbaar’, ‘fout’ oppassen! Na de bevrijding kregen ‘goed’ en ‘fout’ een andere betekenis: ze werden gekoppeld aan een moreel oordeel. En het is al vaak gezegd: na de bevrijding waren er op eens veel meer mensen die ‘goed’ geweest waren dan tijdens de bezetting. Er ontstond een beeld waarin bijna iedereen goed was geweest,

en een kleine minderheid fout. Dat beeld bestond niet in de officiële geschiedschrijving of in de literatuur over de oorlog. Het was het oppervlakkige beeld dat werd gekoesterd in de beleving van grote groepen Nederlanders.

Ik heb de oorlog niet bewust meegemaakt. Ik ben geboren in augustus 1944 en heb mijn beeld van de oorlog opgebouwd in de jaren vijftig. Mijn onderwijzer in de vierde klas vertelde vaak over de oorlog: verhalen vol heldendaden, waarvan hij ons liet geloven dat hij het allemaal zelf had meegemaakt. Dat beeld werd thuis gecorrigeerd: mijn vader vertelde dat er maar weinig helden waren geweest. Hij was ook heel bescheiden over zijn eigen rol: als je het over helden had, moest je denken aan iemand als Johannes Post.

Ook in de literatuur werd regelmatig afbreuk gedaan aan het oppervlakkige beeld. Er werd bijvoorbeeld vastgesteld dat er in Nederland naar verhouding erg veel joden zijn weggevoerd. Was dat mogelijk geweest als de meerderheid van Nederlanders 'goed' was?

De laatste jaren is er veel aandacht geweest voor de manier waarop teruggekeerde joden na de bevrijding behandeld zijn; en met name voor grootschalige roof van bezittingen, die nooit ongedaan is gemaakt en waarvoor pas onlangs compensatie is gegeven. Op kleinere schaal was dat allang bekend, bijvoorbeeld uit het werk van Marga Minco. Haar verhaal 'Het adres' in de bundel *De andere kant* (uit 1961) draait om tafelzilver dat in bewaring is genomen door kennissen, die het zichzelf hebben toegeëigend.²⁾

We kunnen dichter bij huis blijven. In oktober 1946 schreef mijn vader een herdenkingsartikel over Lammert Zwanenburg. Daar was een stukje bij voor de rubriek 'Wist u?': *'Dat nu, anderhalf jaar na de bevrijding, nog steeds in het kamp Westerbork meubels en andere goederen in gebruik zijn, die in de herfst en de winter van 1944 door de SD geroofd en naar hier vervoerd werden en die toebehoren aan verzetsmensen? Dat ondanks alle moeite, sinds vele maanden aangewend, deze goederen nog steeds niet aan de rechtmatige eigenaars teruggegeven wer-*

den? Dat hierbij goederen zijn van de familie Zwanenburg, wier man en vader, een der trouwste verzetsmensen uit de omgeving, in oktober 1944 op het kamp Westerbork werd doodgeschoten [...]?'

Wie dat leest, begrijpt dat veel oud-verzetsmensen na de oorlog ernstig teleurgesteld waren over de nieuwe vrijheid, die zij zich zo heel anders hadden voorgesteld...

Mijn vader eindigt dan ook: *'Dat hieruit blijkt dat de autoriteiten ons niet voorgaan in de verering van onze verzetshelden'*.³⁾

Dergelijke gegevens zijn nauwelijks opgenomen in het heersende beeld. De meerderheid koesterde zich liever in een zwart-wit-beeld van goede Nederlanders, op een paar uitzonderingen na, en foute Duitsers. Dat betekent dat het oorlogsverleden niet goed is verwerkt, en dat men er ook niet veel van heeft geleerd.

Een heel ander beeld komt naar voren in een boek dat Chris van der Heijden dit jaar publiceerde, *Grijs verleden*. Volgens hem was er eigenlijk geen sprake van 'goed' en 'fout', geen zwart en wit, maar was de houding van alle Nederlanders even 'grijs'. Daarmee wordt de ene overdrijving vervangen door de andere, zodat er nog geen zinvolle discussie mogelijk is. De houding van veel Nederlanders is zeker 'grijs' te noemen, maar als je de geschiedenis van het verzet in de gemeente Beilen leest, zie je dat er daarnaast wel degelijk zwart en wit zijn geweest: mensen, die uitgesproken goed of uitgesproken fout gehandeld hebben. Ik zeg niet: mensen die goed of fout waren, een oordeel over iemands daden valt niet altijd samen met een oordeel over de persoon. Bovendien, ook mensen van wie je het gedrag 'zwart' of 'wit' kunt noemen, hebben wel eens een vlekje, soms zelfs grote vlekken of strepen. Daarvan vind je voorbeelden in dit boek, bijvoorbeeld iemand die in het begin van de oorlog een foute keuze maakte, maar later een belangrijke rol speelde in het verzet.

Een verzetsman uit één stuk heb ik al genoemd, Lammert Zwanenburg. Hij was niet alleen vanaf

de eerste dag consequent in verzet, zonder compromis en schijnbaar zonder aarzeling, hij had ook een zeer principiële houding, vanuit een strikte overtuiging. Hij kon dat ook op anderen overdragen, óók op de vrouw die in het boek 'Sylvia' wordt genoemd. In het artikel uit 1946 schreef mijn vader daarover: 'Op deze boerderij werd [Sylvia] gevangen gezet, toen men haar verdacht van het verraad aan de Turfsingel in Groningen. Zelfs zij werd hier door de verzetsgeest geïnspireerd. "Had ik maar bij Zwanenburg kunnen blijven," zei ze later, "dan was ik niet opnieuw tot verraad gekomen. Zolang ik daar was, was ik een beter mens."

Dat klinkt misschien als het goedpraten van eigen daden. Maar uit de geschiedenis blijkt dat het méér is. Bij de inval in de boerderij van Zwanenburg, in de nacht van 18 op 19 oktober 1944, was zij daar nog als gevangene aanwezig. Zij wist dat er onderduikers waren en waar ze verborgen waren. Ze heeft ze niet verraden, ze heeft ze de volgende dag in veiligheid gebracht.

In het begin van het hoofdstuk 'Verzet' wordt een uitspraak van mijn vader geciteerd uit *Het grote gebod*, het gedenkboek van de LO-LKP (de Landelijke Organisatie voor hulp aan onderduikers en de Landelijke Knokploegen): dat 'veel meer mensen door het leven – en dus door God – werden gedwongen in het verzet, dan dat het ging om een vrij gekozen offerdaad. Men wordt meestal niet als held geboren, men kan het worden door de omstandigheden'.⁴⁾

Dat maakt een beschrijving van de omstandigheden van belang. Het handelen tijdens de bezetting was niet alleen een kwestie van karakter, er waren allerlei andere factoren die een rol speelden: levensovertuiging, de situatie waarin je voor de keus kwam te staan en de mogelijkheden die je had om te doen wat je moest doen, woonomstandigheden bijvoorbeeld.

Er zijn enkele opvallende omstandigheden in het hoofdstuk over het verzet in de gemeente Beilen. Ten eerste: de leiders van het verzet kwamen allemaal van buiten de gemeente. Ze waren 'import', de meesten waren pas kort vóór of

Dr. Anne de Vries overhandigt na zijn toespraak het eerste boek van deel 3 Gemeente Beilen 1940-1945 aan een van de genodigden.

zelfs in de oorlog in Beilen komen wonen. Waarschijnlijk zouden ze elkaar zonder de oorlog niet of maar oppervlakkig gekend hebben. Dan is meteen de vraag hoe zij elkaar nu dan hebben leren kennen. Voor samenwerking in het verzet moest je toch vertrouwen in elkaar stellen.

Voor een groot aantal is het eerste contact waarschijnlijk ontstaan via de gereformeerde kerk. De rol van de gereformeerden in het Beiler verzet is een ander opmerkelijk gegeven: 23 procent van de Beilenaars was gereformeerd, en maar liefst 63 procent van de verzetsmensen. Dat verklaart wel iets, de gereformeerden leefden – zeker in die tijd – sterk vanuit hun overtuiging. Maar we moeten dat niet overdrijven. Ook van de gereformeerden ging maar een kleine minderheid in het verzet: ongeveer 3 procent. De doorslaggevende factor blijft toch heel persoonlijk en ongrijpbaar.

Als kind dat de oorlog niet had meegemaakt, heb ik me vaak afgevraagd wat ik zou hebben ge-

daan. En dat was een bange vraag. Ik zag verzetsmensen als helden. En ik was geen held, dat wist ik. Nu, bijna vijftig jaar later, is er vooral verwondering. Ik besef dat het ging om helden tegen wil en dank. Bij het lezen van het hoofdstuk over het verzet heb ik me vaak afgevraagd hoe deze mensen dát konden opbrengen, terwijl ze heel goed wisten welke risico's ze namen.

Daarmee kom ik aan wat er op het programma staat: de aanbieding van de eerste exemplaren aan nabestaanden van de drie verzetsmensen die op 19 oktober 1944 in Kamp Westerbork zonder enige vorm van proces zijn geëxecuteerd: Lambertus Bruulsema, Hendrik Wiegers en Lammert Zwanenburg. Drie mannen die niet als held geboren waren, maar het werden door de omstandigheden. Toen ze voor de keuze

kwamen te staan, deden ze wat ze als hun plicht zagen. Juist daarom is hun verhaal zo aangrijpend.

Het maakt de aanbieding van de eerste exemplaren, wat normaal iets feestelijks is, tot een moment van herdenking. Het maakt ook dat ik moeilijk de juiste woorden kan vinden. Daarom citeer ik nog één keer mijn vader, uit het eerder aangehaalde artikel. Wat hij aan het slot daarvan over Lammert Zwanenburg zegt, geldt ook voor Lambertus Bruulsema en Hendrik Wiegers.

'Het lichtend voorbeeld dat zij ons gaven, zal in Beilen niet meer vergeten worden. Wie hier over verzet spreekt, denkt aan hen die [...] de ware verzetshouding in praktijk hebben gebracht.'

Die voorspelling is uitgekomen. Ook na 57 jaar zijn zij nog niet vergeten. Dat blijkt uit dit boek.

Noten:

- 1) Gemeente Beilen 1940-1945, deel 3. *Beilen*, 2001, blz. 85.
- 2) *Marga Minco*, De andere kant. Verhalen. *Den Haag: Bert Bakker / Daamen*, 1961.
- 3) Anne de Vries, 'Lammert Zwanenburg'. (Krantenartikel uit oktober 1946. Het is niet bekend in welke krant het gepubliceerd is. In het archief van Anne de Vries is alleen de kopij aanwezig.)
- 4) Gemeente Beilen 1940-1945, deel 3. *Beilen*, 2001, blz. 87.

Verantwoording foto:

T.L. Kroes/Foto-archief Historische Vereniging Gemeente Beilen.

PRESENTATIE ***GEMEENTE BEILEN 1940-1945***

Op donderdag 18 oktober 2001 werd in het kerkgebouw van de Ned. Herv. gemeente het derde deel van *Gemeente Beilen 1940-1945* aan enkele genodigden uitgereikt:

mevrouw A. Hunze-Victorie (weduwe van Hendrik Wiegers), twee dochters van Lambertus Bruulsema en drie kleindochters van Lammert Zwanenburg.

De uitreiking geschiedde door Anne de Vries, zoon van de auteur Anne de Vries die tijdens de oorlogsjaren in Beilen woonde en actief deel-

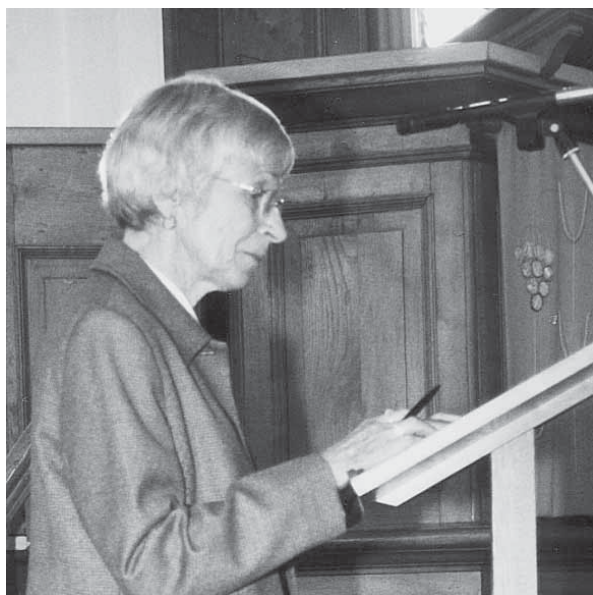
nam aan het verzet. Na een woord van welkom gaf de voorzitter van de Historische Vereniging Gemeente Beilen, drs. G.J. Dijkstra, het woord aan Gré Hunse-Bruulsema uit Canada. Zij was dankbaar dat de gebeurtenissen van de oorlogsjaren nu zwart op wit staan en betuigde haar dank voor het feit dat deze boeken tot stand zijn gekomen.

's Avonds vertelde zij over de arrestatie van haar vader, over zijn executie en de jaren daarna waarin van je werd verwacht dat je flink was.

Op de voorste rij zitten de genodigden die door Anne de Vries hun boek kregen uitgereikt.

Vanaf links: S.A. Kemp-Smit, W. Zwanenburg, G. Woltinge-Zwanenburg, A. Hunze-Victorie, Gré Hunse-Bruulsema, T. Grit-Bruulsema en A. de Vries

Wethouder Th. Hilberts voerde namens de gemeente Midden-Drenthe het woord. Roel Reijntjes droeg zijn *Lied bij de bevrijding van Beilen* voor.
Het was een bijzonder sfeervolle bijeenkomst.

Linksboven: mevr. Gré Hunse-Bruulsema spreekt haar dankwoord uit.
Rechtsboven: Drie kinderen van dhr. en mevr. Hunse maakten de reis naar Beilen mee: Clifford, Hank en Heather; zij hadden de tekst die hun moeder Gré Hunse uitsprak in het Engels voor zich.
Rechtsmidden: De belangstelling voor het verschijnen van deel III was groot.
Rechtsonder: Gré Hunse en L. Schoenmaker-Pol halen herinneringen op.

VERHALEN VAN GERRIT EISING

Gerrit Eising maakte kenbaar dat hij wel het een en ander te vertellen had over zijn leven in Hijken en Beilen. Hij kan bijna een eeuw overzien en in zo'n lange tijd gebeurt er het een en ander. In de huiskamer van Eising werd het ene verhaal na het andere verteld. Een eerste bloemlezing van wetenswaardige gebeurtenissen volgt hier.

“Ik bracht mijn jeugd door in Hijken, waar ik op 29 oktober 1911 ben geboren. Vanaf de derde klas van de lagere school kan ik mij mijn jeugdjaren in Hijken, waar wij natuurlijk wel eens kattenkwaad uithaalden, goed herinneren. Zo ging ik eens tussen de middag met een vriendje uit Vorrelveen die zijn middagboterham had genuttigd naar de tuin van meester Bijlsma. Daar stond een aantal flinke appelbomen. De appels riepen als het ware om geplukt te worden. Wij kropen dus onder het prikkeldraad door en slopen naar de dichtstbijstaande boom om een lekkere, dikke appel op te rapen. Helaas werden wij betrapt door de bovenmeester. Wij wisten te ontkomen, maar durfden die middag niet naar school te gaan. De volgende dag moesten wij de school wel weer binnenkomen, want wij begrepen drommels goed, dat er na een middag spijbelen een donderbui boven ons zou losbarsten.

Langer wegblijven zou onmogelijk zijn. De tijd tot het speelkwartier gebeurde er echter niets. Meester Bijlsma gaf gewoon les en deed net of hij ons niet zag. Toen werd het speelkwartier. Hij keek opeens ons beiden aan en zei dat wij even moesten binnenblijven. Het angstzweet kwam op onze voorhoofden. Meester nam ons mee naar een emmer vol appels en peren. “Stop zoveel mogelijk in jullie zakken,” zei hij, “en beloof mij dat jullie ’t nooit weer doen!” Een beetje verlegen staken wij een paar appels in onze zakken en beloofden nooit weer stiekem in zijn hof te komen. Die meester wist wat opvoeden was!

In Hijken was toen één lagere school, waar twee juffen en twee meesters lesgaven. Er waren zeven klassen. Zes weken heb ik in de zevende klas gezeten, maar dat bleek toen te moeilijk voor mij. Ik werd met vijf andere kinderen

De o.l.s te Hijken waar meester Bijlsma les gaf.

teruggezet naar de zesde klas, waar ik bleef tot ik twaalf jaar was geworden. Toen moest ik de school verlaten, want ik had de leeftijd om te gaan werken. Ik moest maar timmerman worden. Een jaar lang was ik krullenjongen in Hijken en toen ben ik naar Hooghalen gegaan waar ik bij een wagenmaker in de leer ging. Vervolgens werd ik leerjongen in Gasselternijeven en Stadskanaal. Ik was dus uit huis en stak de benen bij een ander onder de tafel. Tenslotte kwam ik bij Cornelis Gaasbeek, de wagenmaker in de Kruisstraat in Beilen.¹⁾ Die Gaasbeek was een bijzonder man. Hij was ongetrouwd en misschien daardoor wel erg zuinig. Hij sliep in de woonkamer, dat was al heel apart en hij had 's nachts een vlijmscherpe bijl onder zijn hoofdkussen liggen. "Als er iemand komt," zei hij, "hak ik hem meteen de kop af." Hij was wat benauwd voor het onbekende en hij zal zeker wel een kous met inhoud ergens hebben gehad.

Ik moest 's morgens om 07.00 uur beginnen en werkte door tot 18.00 uur. Dat waren lange werkdagen, maar dat was toen heel gewoon. Ook op de zaterdag werd gewerkt: een zesdaagse werkweek dus.

Cornelis Gaasbeek had slechts één zaagmachine; dat vond hij al heel wat. Verder moest al het werk nog met de hand gebeuren. Al die machines kostten maar geld, vond hij. Het degelijke handwerk moest volgehouden worden.

Toen ik in het begin van de dertiger jaren van de vorige eeuw bij hem kwam, was ik volleerd knecht. De beloning voor mijn werk leverde wel

enige problemen op. Er bestonden daarover geen landelijke afspraken. Gaasbeek wilde mij wel voor f. 4,50 per week als knecht in dienst nemen. Dat bedrag verdiende ik ook in Stadskanaal, dus ik ging er financieel niet op vooruit. Toch had mijn komst in Beilen wel een voordeel. In Stadskanaal moest ik 's morgens om 06.00 uur beginnen. Alleen 's maandags mocht dat om 08.00 uur, want ik moest dan van Hijken naar Stadskanaal fietsen, ruim 38 kilometer. Dat betekende dat ik eerst ongeveer tweeënehalf uur moest fietsen. De afstand van Hijken naar Cornelis Gaasbeek was bepaald minder!

Een dubbeltje over

Van die f. 4,50 bleef natuurlijk niets over. Gelukkig was ik thuis in de kost. Daar hoefde ik niet veel aan bij te dragen. Maar sparen kon natuurlijk niet van zo'n luttel bedrag. Ik ging bijvoorbeeld eens naar een feestje in Westerbork. In mijn portemonnee zat f. 2,50. Ik moest daar negen mensen trakteren. Dat kostte f. 2,40, zodat ik met een dubbeltje huiswaarts keerde. Meer dan een half weekloon was verteerd!

Wel kreeg ik kennis aan Aaltje Huisman, de dochter van Ep Huisman, brugwachter in Hijken. Wij hebben zes jaar verkering gehad, want wij durfden het niet aan om te trouwen; mijn loon was immers veel te laag en een verhoging zat er niet in. Ik heb een keer om een kwartje per week opslag gevraagd, maar m'n baas begon toen zo te zuchten en te steunen en te jammeren over de harde tijden die wij moesten meemaken, dat ik wel begreep dat ik naar dat kwartje kon fluiten. In de dertiger jaren was het economisch zeker niet gemakkelijk. Er was veel werkloosheid en ik mocht blij zijn dat ik werk had. Maar je wilt natuurlijk graag meer; je wilt graag trouwen.

Aaltje had zelf geen inkomen. Zij was bij haar ouders thuis, waar zij voor haar ziekelijke moeder de brug open en dicht moest draaien. Vader Ep was lang niet altijd thuis; hij was ook varkenskoopman en later jachtopziener. Aaltje deed dus het werk aan de brug. Voer er een schip naar 'boven' (van Smilde naar de venen -Emmen en Klazienaveen-) dan mocht het de brug vrij pas-

seren. Kwam het schip geladen met turf terug, dan moest er voor de brug 2½ cent betaald worden. In de tijd van de aardappelcampagne passeerden er per dag wel 70 tot 80 aardappelen turfschepen de brug op weg naar de aardappelmeelfabriek in Oranje. Dan was het bijzonder druk bij de brug. De Groninger schippers verdienden wat minder dan de Friese. De Groningers lieten vaak vrouw en kinderen de lijn trekken; beroepsscheepsjagers waren te duur voor hen.

Voormobilisatie

Wagenmakers hadden in de dertiger jaren vaak flink wat werk te doen. Toen ik in Stadskanaal werkte, moesten wij twee wipkarren per week maken. Dat was hard werken! Kijk maar eens naar de wijsvinger van mijn rechterhand. Die is vergroeid. Hij staat naar de schaaf en de zaag, want die wijsvinger is de leider; die geeft de richting aan de werktuigen.

Al het boerenwerk werd met paard en wagen gedaan. Tractors had je hier toen niet. Dat betekende dat er veel reparatiewerk verricht moest worden. IJzeren banden moesten om de

wielen gelegd en houten spaken moesten nogal eens vervangen worden. Handwerk is wel mooi, maar behoorlijk vermoeiend.

In Hijken hadden wij geen elektrische stroom. Wij verlichtten ons huis met behulp van petroleumlampen. Wel hadden wij in 1938 een radio die z'n stroom van een accu kreeg. Bij bakker Kramer in Oranje werd de accu opgeladen. Na 24 uur aan de voeding gestaan te hebben was hij vol. Dit was toen heel modern! Pas later kwamen batterijen voor een radio.

Het was de tijd toen Hitler in München het voor elkaar kreeg dat hij het grensgebied van Tsjecho-Slowakije mocht bezetten. Onze overbuurman luisterde bij ons naar de radio, want het was toen een spannende tijd. Om 00.30 uur werd er op het raam getikt. Het was de telegrambesteller die mij het bericht van de voormobilisatie bracht. Ik moest de volgende dag per eerste gelegenheid naar Utrecht om mij te melden. Ik was in 1931 al in militaire dienst opgekomen bij de genietroepen. Het leger was toen in onze ogen een gek zootje. Als timmerman werd ik bij de genietroepen ingedeeld en moest mij bezighouden met elektrische zaken, terwijl elektriciens brug-

Een kijkje in de werkplaats van Cornelis Gaasbeek aan de Kruisstraat. Vanaf links: nichtje Alie, neef Rieks Gaasbeek en Cornelis Gaasbeek.

gen moesten bouwen. Mijn soldij bedroeg toen f. 0,80 per week. Ik heb dat bedrag nooit ontvangen, want er sneuvelde bijvoorbeeld wel eens een lamp en die moest dan betaald worden. Ik heb in werkelijkheid nooit meer dan f. 0,75 per week aan soldij gekregen. Wij kregen wel ons uniform. Daar hoorde een kwartiermuts bij. De kepie die wij droegen, moest je zelf aanschaffen in een winkel in Utrecht. Dat ding kostte mij f. 2,50.

Wel, het was dus voormobilisatie. Nu moest ik dus opeens het vaste leven in Beilen en Hijken verruilen voor het ongewisse leven van een soldaat. Toen wij in Utrecht aankwamen, stonden er twee beroepsmilitairen op het station die ons niet naar de kazerne brachten, maar naar een school die als verzamelpunt diende. Toen iedereen zo'n beetje gearriveerd was, werd het hek op slot gedaan; wij moesten binnen maar afwachten. Niets werd ons verteld en eten en drinken kregen wij niet. Het bleek, dat het leger volkomen onvoorbereid aan deze voormobilisatie was begonnen. 's Nachts om 02.30 uur moesten wij opeens de school uit om te voet naar een trein te gaan die buiten Utrecht stond te wachten. Het was stikdonker toen wij in de trein

klommen en wachtten op de dingen die zouden gebeuren. Waar wij naar toe zouden gaan, was ons even duister. Enkele jongens uit Amsterdam die wel eens eerder per trein naar Utrecht waren gegaan, begrepen aan de richting die de trein insloeg dat wij op de lijn naar Amsterdam reden. Wij kwamen tenslotte in Ouwerkerk aan de Amstel terecht waar een verzamelplaats was. Vandaar liepen wij naar de plek waar wij ingekwartierd zouden worden. Ik was ingedeeld bij de verkenners. Onze groep moest in de buurt van Schiphol een zoeklicht bemannen. Dat zoeklicht hebben wij nooit gezien, want het was er niet. Wel kwamen wij bij boer Zijlemans aan de Schipholweg. Daar verbleven wij gedurende de acht dagen van de voormobilisatie. Chamberlain, de Engelse eerste minister, was intussen met zijn papertje uit München in Londen gearriveerd. Op dat briefje stond de handtekening van Hitler. Chamberlain geloofde dat de vrede was gered. Wij mochten de Schipholweg gelukkig weer verlaten, want erg best was het op dit adres niet. Toen wij bij de boerderij kwamen – het was toen omstreeks 09.30 uur – hadden wij nog steeds geen eten en drinken gekregen en boer Zijlemans had er ook niet op gerekend dat acht mannen verzorgd moesten worden. Onze chef, korpo-

Aalsmeer 1939. Het gehele regiment waarvan Gerrit Eising deel van uitmaakte. Eising staat op de achterste rij geheel rechts. In het midden van de tweede rij van voren zit luitenant Beekman voor wie Eising nog steeds grote bewondering heeft.

raal Mal, bracht ons toen naar Schiphol waar een infanterieafdeling was gelegerd. Mal maakte de commandant daar duidelijk dat er met een hongerige troep niets te mobiliseren viel. De kapitein daar begreep het en gaf de kok opdracht eten voor ons te laten aanrukken. Toen hebben wij prima gegeten. Ook schreef hij een briefje voor boer Zijlemans, waarin stond dat deze goed voor ons moest zorgen. Nou, daar kwam niet zo veel van terecht. Hij had drie paarden. Die werden van stal gehaald, wij moesten een paar armen vol stro ophalen en dat over de mest strooien. Ziezo, daar konden wij wel op slapen. Die acht dagen heeft Zijlemans niet veel eieren van zijn kippen gekregen. Wij moesten toch ook leven!

Mobilisatie

Een jaar later, het was maart 1939, werd er weer 's nachts een telegram bezorgd. Nederland mobiliseerde. Toen was de zaak beter georganiseerd. Ik moest naar de (oude) RAI in Amsterdam, waar de indeling goed verliep. Wij kregen nu een zoeklicht mee en begaven ons weer naar Zijlemans. De drie man die er moesten blijven - de andere vijf gingen naar Aalsmeer- sliepen nu op de zolder.

Toen ik met verlof terugkwam in Hijken moest ik mijn soldij bij het gemeentehuis van Beilen ophalen. Ik sprak daar met ambtenaar Jo van Gelder en vroeg hem wat ik als militair zou krijgen als ik getrouwd was en dus kostwinnaar was. Hij vertelde mij dat ik dan f. 18,00 per week zou krijgen. Ik wist niet wat ik hoorde. Dat was heel wat meer dan de f. 4,50 die ik als wagenmakersknecht ontving. Binnen korte tijd waren Aaltje en ik dan ook getrouwd: op 3 november 1939. Aaltje bleef bij haar ouders inwonen en ik vierde mijn bruiloft zonder bruid met m'n makkers aan de Schipholsweg. Mijn commandant Beekman betaalde. Hij vond dit waarschijnlijk een prachtige aanleiding om eens een vrolijke avond te organiseren. Ik heb nog nooit iemand zo ongelooflijk dronken gezien. Wij hebben hem met ons allen naar boven gedragen.

De f. 18,00 werden door Jo van Gelder aan Aaltje

Gerrit Eising bij de boerderij van boer Zijlemans aan de Schipholweg

uitbetaald. Zij stond gewoon in de rij te wachten tot zij het geld kreeg. Achter haar stond een vrouw die slechts f. 16,00 kreeg, dat oneerlijk vond en dus reclameerde. Tijdens mijn volgende verlof moest ik bij Van Gelder komen. Hij vertelde mij dat ik helaas naar f. 16,00 terug moest. Hij kon het niet verantwoorden mij meer te geven. Daarvoor moest ik wel even slikken, maar vooruit, het was nog niet slecht vergeleken

De ouderlijke woning van Gerrit Eising aan het Oranjekanaal halverwege Hijken/Oranje.

B.O.-U.V. 8e REGIMENT GENIETROEPEN
Bijlage IIa.

**BUITENGEWONE OPROEPING TOT OPKOMST IN
WERKELIJKEN DIENST.**

LASTGEVING

voor den soldaat G. Eising.
die voor opkomst voor geval van buitengewone oproeping-uitwendige veiligheid wordt gerekend
te behoren tot de lichting 1931.

Bestemd voor 1e ZOEKLICHTAFDEELING
TEGEN LUCHTDOELEN

Bijzondere functie Luisteraar.

Gij behoort tot het personeel, dat de Regeering als voorzorgsmaatregel tegen een onverhoedschen aanval in werkelijken dienst oproept.

Gij zijt mitsdien verplicht, ONMIDDELIJK na ontvangst van deze lastgeving in werkelijken dienst te komen en U, voorzien van Uw uitrusting, te begeven naar AMSTERDAM
en U aldaar te melden Hoofdingang R.A.I. gebouw
Ferdinand Bolstraat 155

Uw aandacht wordt er op gevestigd, dat deze lastgeving rechtens voldoende is en gij derhalve in verzuim zijt, indien gij aan deze oproeping geen gevolg geeft.

Indien gij wegens ziekte, verblijf op zee of om andere redenen in de volstrekte onmogelijkheid verkeert, op het in de lastgeving bepaalde tijdstip in werkelijken dienst te komen, behoort gij, zoodra gij daartoe in staat zijt, aan het bepaalde in deze lastgeving te voldoen.

Voor vervoer per spoor wordt verwezen naar het gestelde op de achterzijde van deze lastgeving.

Voor vervoer per tram, autobus, boot, veerschuit of veerpont moet een bon Model F, welke zich in Uw zakboekje bevindt, worden afgegeven.

Deze lastgeving komt ter vervanging van die, welke zich eventueel in Uw zakboekje bevindt. Deze lastgeving moet bij aankomst in de plaats van opkomst worden ingeleverd bij het onderdeel, waarbij gij wordt ingedeeld.

AANWIJZINGEN VOOR DE REIS.

Gij zijt verplicht er naar te streven de plaats van opkomst zoo snel mogelijk te bereiken. De beste reisroute is vermoedelijk:

van BEILEN naar HOOGEVEEN per autobus ; van
~~naar~~ HOOGEVEEN naar AMSTERDAM
per S.P.O.O.R.

UTRECHT, den 2 MAART 1939 19
Het Hoofd van het Mobilisatiebureau

*De mobilisatie-oproep
van Gerrit Eising*

bij wat ik gewend was. Mijn commandant luitenant Beekman gaf ons gelukkig veel vrijheid. Als het maar even kon, mocht ik bij Zijlemans op de boerderij werken voor f. 0,25 per uur. Zo wist ik mijn weekloon aardig op te krikken.

10 mei 1940

In de nacht van 9 op 10 mei 1940 kwam er alarm

binnen bij onze luitenant in Aalsmeer. Wij kregen kort daarop een vliegtuig dat uit oostelijke richting kwam in ons zoeklicht. Er werd niet geschoten, want wij dachten dat het een Engels vliegtuig was dat boven Duitsland zijn bommenlast had laten vallen. Wat wij niet wisten, was dat er meer vliegtuigen waren die boven de Noordzee keerden en zo om 05.00 uur uit westelijke

richting naar Schiphol vlogen. Het was al licht, zodat wij goed konden zien wat er allemaal gebeurde. Wij stonden met drie man op straat te kijken toen een groot vliegtuig op ongeveer honderd meter hoogte over ons heen daverde. Het ijzeren kruis was duidelijk te zien: Duitsers. Wij wisten niet hoe snel wij in de sloot dekking moesten zoeken; daar hebben wij onze karabijnen er op leeggeschoten. Wij moeten hem zeker geraakt hebben, maar onze schoten hadden geen uitwerking. Het vliegtuig steeg om op de juiste hoogte zijn bommen uit te gooien. Deze kwamen op de infanteriekazerne bij Schiphol terecht. Er moest een flink aantal soldaten zijn omgekomen, werd verteld.

Een kwartier later kwam er een Duitse jager over. Deze was waarschijnlijk gewaarschuwd dat wij op een vliegtuig geschoten hadden. Hij dook over ons heen en schoot een hele riedel kogels op ons af. Ik stond gelukkig achter een dikke boom en draaide er om heen om maar uit de kogelregen te blijven. Gelukkig werd niemand van ons getroffen. Na nog een duikvlucht verdween hij. Maar boven Schiphol vielen veel bommen naar beneden; het vliegveld werd zwaar gebombardeerd.

Na het bombardement van Rotterdam was het afgelopen met de verdediging van Nederland. Aan de ene kant gaf dat een treurig gevoel, maar er was ook blijdschap dat wij het er levend van af hadden gebracht. Vervolgens moesten wij zorgen dat onze wapens en munitie niet in vijandelijke handen terechtkwamen. De patronen gooiden wij in de vaart en ik wierp mijn karabijnen met geweld op straat.

Het zoeklicht moesten wij naar Aalsmeer brengen. Van de Duitsers daar kreeg ik een karabijn zonder patronen waarmee ik bij het zoeklicht moest wachtlopen. Dit was voor mij een een volkomen zotte situatie.

Een maand na de capitulatie mochten wij naar huis. In Aalsmeer werden wij verzameld en vervolgens reisden wij naar Hoorn waar wij in een gammele schuit moesten stappen om naar Stavoren te varen. Van daar reisden wij per trein via Leeuwarden en Groningen naar Beilen.

Ik ging maar eens weer naar Cornelis Gaasbeek.

Hij had wel wat werk voor mij, maar van de verdienste konden mijn vrouw en ik niet bestaan. Toch heb ik een korte periode nog bij hem gewerkt, maar om meer te verdienen ging ik bij mijn broer op de boerderij in Hijken werken. Aaltje en ik konden woonruimte krijgen in de Kerkstraat in Beilen. Voor f. 2,50 per week huurden wij daar een ruimte die groot genoeg was voor ons.

Naast ons kwam een opzichter van de waterleidingmaatschappij die wel in de gaten had dat ik niet zo gelukkig was met mijn boerenwerk en m'n verdienste. Hij vroeg of ik wel bij de 'waterleiding' wilde werken. Wel, dat leek mij wel. Ik zou ongeveer f. 20,00 per week verdienen, zodat wij snel tot een akkoord kwamen. Ik kwam bij een goede werkgever terecht, want in 1940 begon ik als manusje van alles en toen ik 65 jaar was, verliet ik de waterleidingmaatschappij als hoofdopzichter.

In het voorjaar van 1943 kregen de oud-soldaten bericht dat wij ons weer in krijgsgevangenschap moesten begeven. Ik moest mij in Amersfoort melden. Van gemeentesecretaris Thalen kreeg ik een soort persoonsbewijs mee, waarmee ik mij kon identificeren. De eerste Duitser die dat papiertje zag, was er wel tevreden over. Hij stuurde mij door naar een andere, die er op ging krabbelen. Een derde Duitser werd erg kwaad dat er op geschreven werd. Hij ging flink te keer tegen nummer twee, het was

Bij de boerderij van Zijlemans. Bovenaan rechts zit Gerrit Eising.

De Kerkstraat. Eising kon de rechterkant van de woning links huren. In het huis er naast aan de zijde van de Julianastraat woonde de Rabbi Nathan Elzas²⁾ en klein Gienegie. Toen het Loofhuttenfeest werd, vroegen ze aan Gerrit Eising of hij een loofhut naast het huis voor hen wilde maken. Zij waren erg tevreden met het resultaat. Het zou hun laaste echte Loofhuttenfeest worden.

een scheldpartij van jewelste. Het resultaat was, dat ik niet naar Duitsland werd afgevoerd, maar dat ik vrij was om naar huis te gaan.

Dat liet ik mij geen tweede keer zeggen. Ik was dolblij dat ik 's avonds weer thuis was. Mijn papiertje van Thalen was kennelijk een vrijstel-

ling.”

Aldus wat Gerrit Eising op één avond vertelde.

“Maar ik ben nog lang niet uitverteld,” merkte hij op, en daar volgde een verhaal over zijn vader en diens werk aan het Oranjekanaal.

Maar dat bewaren wij voor een volgende keer.

Noten:

- 1) Zie ook: *Historische Vereniging Gemeente Beilen* jrg.2, nr.2, september 1990 blz.21: Cornelis Gaasbeek door T.L. Kroes.
- 2) Zie ook Nathan Elzas in *Gemeente Beilen 1940-1945, deel 3*.

Verantwoording foto's:

blz. 8: foto-archief W. Bakker;
 blz. 9 archief Historische Vereniging Gemeente Beilen;
 blz. 10,11,12,13 en 14: G. Eising / archief HVGB.
 Het schilderij dat op blz. 11 staat afgebeeld, is eigendom van mevr. G. Beugels-Eising.

BRANDERS IN BEILEN TUSSEN 1777-1819

In tegenstelling tot wat velen denken, werd niet alleen in Delfshaven, Rotterdam en Schiedam in het verleden jenever gestookt. Op het platteland bestonden tot in de eerste helft van de negentiende eeuw honderden kleine jeneverbranderijen, zo ook in Beilen.

Jeneverbranderijen versus -stokerijen

De termen jeneverbranderij en -stokerij worden dikwijls door elkaar gebruikt. De brander leverde de alcoholhoudende grondstof oftewel de moutwijn, de jeneverfabrikant of distillateur maakte de jenever. Mout verkreeg men door gerst en rogge drie dagen in water te laten weken, waardoor deze ontkiemden.

Na het kiemen werd het graan op de eest¹⁾ gedroogd, vervolgens werd het gebroken of gemalen en dan had men als eindproduct mout. Van dit mout, vermengd met graan en enig gist, werd in met water gevulde beslagbakken (grote kuipen) het beslag gemaakt. Na een gisting van het beslag, kon het distillatieproces beginnen, waarbij de alcohol van het water werd gescheiden. De eerste distillatie vond plaats in de ruwketel, de tweede in de enkelketel en de laatste in de bestketel met als eindproduct moutwijn (alcohol) en de nevenproducten gist en spoeling. Tijdens elke fase nam het alcoholpercentage toe tot uiteindelijk circa 46%. Bij de vierde keer dat er werd gedistilleerd (overgehaald), werd de feitelijke jenever verkregen door het toevoegen van jeneverbessen en eventueel andere kruiden.

De spoeling of draf werd veelal als veevoer verkocht aan boeren in de omgeving; stokerijen hielden zelf ook varkens of ossen voor de vetmesterij.

Nationale belastingwetgeving

Vanaf 1795 werden de jeneverstokerijen in Nederland geregeld geconfronteerd met het van overheidswege opleggen van het (gedeeltelijk) stilleggen van hun bedrijven om hongersnood door gebrek aan granen te voorkomen. Bij keizerlijk besluit d.d. 1 februari 1812 werd zelfs vanwege de slechte graanoogst het stoken van korenwijn en jenever met uitzondering van de Hollandse departementen in het gehele Franse keizerrijk verboden.

Vanuit de overheid ontstond meer en meer behoefte meer grip te krijgen op de branderijen en de wijze waarop deze werkten.

Voorop stond hierbij zicht te krijgen hoe er met de beschikbare grondstoffen werd omgesprongen, met name om fraude te voorkomen. Bij de wet van 13 mei 1808 was bepaald dat een brander per last²⁾ meel 26 ankers³⁾ gedistilleerd moest stoken. De verschuldigde impost (accijns) moest

Koelvat dat in verbinding stond met de distilleerketel. De op de achtergrond zichtbare buis staat in verbinding met het grondvat, waarin de moutwijn/jenever werd opgeslagen.

betaald worden door de koper, maar de brander moest dit schriftelijk kunnen aantonen en direct bij de ontvanger verrekenen met zijn peilrekening. De ontvanger liet geregeld de aanwezige voorraad gedistilleerd bij de branders peilen en rekende aan de hand hiervan uit wat er geproduceerd was en verkocht. Via deze peilrekening werd de verschuldigde accijns afgerekend.

Locatie

Alle branders waren verplicht aan de kroon, voor 1 oktober 1808, toestemming te vragen om door te mogen gaan met branden onder gebruikmaking van de bestaande locatie. In tegenstelling tot eerder was namelijk nu ook de locatie

onderwerp van discussie. De branderij mocht namelijk niet in de directe nabijheid van bakkerijen, graanpakhuizen, herbergen en slijterijen staan. Fraudebestrijding stond voorop. Via de Landdrost van Drenthe werden de verzoekschriften, vergezeld van adviezen van de verantwoordelijke lokale belastingambtenaren, naar het ministerie van Financiën in 's-Gravenhage gestuurd. In de praktijk bleken de verzoekschriften maar al te vaak onvolledig en ze werden teruggestuurd om meer informatie. In de tussentijd moest het branden worden gestaakt. Definitieve besluitvorming vond pas na vele maanden of nog veel langer plaats.

Helaas is het besluit niet altijd terug te vinden. De verzoekschriften met bijbehorende correspondentie zijn soms in de archieven van de Landdrosten, soms in het ministeriële archief terug te vinden; in het laatstgenoemde archief helaas niet altijd op de plaats die men zou verwachten. Het definitieve besluit kon inhouden dat men mocht doorgaan met branden, al dan niet met de bestaande branderij. In geval van het laatste impliceerde dit dat een nieuwe locatie gezocht moest worden. Gaf de brander het bedrijf vrijwillig op, dan werden de gereedschappen zoals bijvoorbeeld de ketel, uitgebroken en kon men op een schadeloosstelling rekenen. De betaling liet echter maanden op zich wachten, wat weer aanleiding gaf tot smeekbrieven om het geld. Onder meer branders in Meppel hebben het branden vrijwillig gestaakt.

Vijf jaar later werd bij koninklijk besluit d.d. 23 december 1813 Stbl. nr. 17 bepaald dat de belasting per okshoofd⁴⁾ f. 30,00 bedroeg en dat in plaats van de gewraakte 26 ankers gedistilleerd tien stopen⁵⁾ per honderd pond gebruikt graan moest worden behaald. Bij deze trek woog een last rogge en mout 4.160 Amsterdamse ponden. Trek is de verhouding tussen een bepaalde kwantiteit x bewerkingstijd en de verwachte kwantiteit moutwijn. Bij deze trek woog een last rogge en mout 4.160 Amsterdamse ponden.

Het ging echter niet goed met de Nederlandse branderijen. Er was ondanks de in 1814 met Engeland gesloten vrede na de Napoleontische

oorlogen nauwelijks vraag naar moutwijn, ook internationaal niet. De verwachtingen dat vanuit Noord-Amerika de vraag naar (Hollandse) jenever weer zou toenemen, werd gelogenstraft. Daar waren in voorafgaande jaren zelf vele stokerijen opgericht.

De Landschap Drenthe

Ook op provinciaal niveau werden allerlei besluiten genomen waarmee de Drentse stokers rekening moesten houden. Op de Landdag van 19 maart 1748 werd een besluit genomen dat stokers voor elke distilleerketel ter grootte van een aam⁶⁾ jaarlijks *f* 10,00 impost⁷⁾ moesten betalen. De aanslag voor kleinere of grotere ketels werd hier van afgeleid. Helaas ontbreekt Beilen op de staat van ingekomen metingen van ketels, daterende uit begin 1749.

Op 25 maart 1749 nam de Landdag het besluit dat de stokers die maar één ketel bezaten slechts de helft van de impost behoeften te betalen van stokers met twee ketels. Deze impost werd vervolgens weer vernietigd.

Op 23 maart 1751 nam de Landdag opnieuw het besluit dat voor elke distilleerketel of grote ketel ter grootte van een aam tien carolusguldens verschuldigd waren. Voor kleinere of grotere ketels varieerde de aanslag.

De jeneverbranderijen in de Landschap Drenthe dienden enkel en alleen voor de consumptie binnen de Landschap en de meeste daarvan bevonden zich voor 1816 -de één meer de ander minder- in een zeer bloeiende staat, doch zijn naderhand aan het kwijnen. Het grootste gedeelte van de jenever werd binnen het landschap geconsumeerd en een weinig naar de provincies Groningen en Overijssel verzonden. De invoer van Hollandse jenever en vreemde jenever tevooren in deze provincie verboden, werd door de fabrikanten opgegeven als de reden van *het minder vertier hetwelk hunne etablissementen thans hebben*. Het sluiks invoeren van Duitse jenever deed ook schade aan de jeneverbranderijen, in gemeenten dicht bij de grenzen gelegen. De bezwaren door de fabrieken ingebracht tegen de invoer van jenever uit de provin-

cies Holland en andere van Nederland konden niet uit weg genomen worden. Tegen het sluiks invoeren van Bentheimse jenever kon door de ambtenaren der convooien en licenten en die der indirecte belastingen de nodige waakzaamheid in acht worden genomen. Door de ontvanger van het kantoor Smilde werden in 1818 opmerkingen bij zijn rapport gevoegd die van toepassing waren voor de gehele provincie Drenthe. De jenever door de branderijen in zijn en bij de andere kantoren was van een zeer 'diverse' kwaliteit en gestookt van 2/3 inlandse rogge en 1/3 deel gemoute gerst. In een beslagbak met een inhoud van 500 liter werd het 1/33 deel van een last gebruikt in die branderijen waarin de kuipen zonder spoeling werden aangezet, iets wat bijna nergens op platteland gebruikelijk was. Daar echter waar dit wel gebeurde, kon met 1/5 deel minder graan worden volstaan. Bij

Ketel voor inmetseling. Bovenop is duidelijk de zogenaamde helm zichtbaar.

proefnemingen was gebleken dat uit zes mud-
den op 2/11 gedeelte van een last graan 156 liter
jenever gestookt kan worden. De jenever werd
binnen Drenthe geconsumeerd en niet naar el-
ders verzonden.

Schultambt Beilen

Tot 1795 omvatte het schultambt Beilen het
kerspel Beilen bestaande uit Alting, Beilen,
Brunsting, Drijber, Eursing, Halen, Hijken,
Holthe, Terhorst, Klatering, Lieving, Makkum,
Spier, Wijster en Zwiggelte en een gedeelte van
Kloosterveen dat verder deel uitmaakte van het
ambt Rolde-Assen. In 1795 werd Hijkersmilde
en het Beiler gedeelte van Kloosterveen samen
met het Rolder gedeelte tijdelijk samengevoegd
tot het schultambt Hijkersmilde en Klooster-
veen, om uiteindelijk aan Beilen te worden toe-
gevoegd, net als in 1803 Hoogersmilde.

In 1809 stond in Beilen een jeneverbranderij en
te Hijkersmilde en Cloosterveen twee brande-
rijen. In 1816 werd voor Smilde een in zeer
goede staat verkerende jeneverbranderij met
twee werknemers tegen een gemiddeld dagloon
van f. 0,90 vermeld.

De jeneverbranders:

Hendrikje Albers, weduwe van Koendert ...
van de Hijkersmilde. Op 30 maart 1787 ver-
klaarde haar vader Albert Wilms van Legge dat
zij stopte met stoken.

Leffert Bemmels. Op 19 november 1778 bleek
zijn ketel 1½ ton vijf kannen groot te zijn.

Jan Roelofs Bennink (een bronspreet van
Bendrink). Hij leverde in de periode 1 oktober
1799 - 31 maart 1800 51½ anker jenever aan
tappers in Assen en aan particulieren 88½ an-
ker. De branderij stond, met de woning onder
één dak, in 1808 te Cloosterveen op nr. 26 met
ten oosten de hoofdvaart, ten westen de veen-
gronden, ten zuiden de woning van veenbaas L.
Fledderus en ten noorden die van timmerman
J.J. Vuis. Er was een ketel met een inhoud van

14 anker en voor de berging van de jenever vier
vaten, drie met een inhoud van elf en een van 24
ankers. Het gebouw was sinds ruim vier jaar (of
veertien jaar, dat is onduidelijk) in gebruik als
branderij, daarvoor was het een timmermans-
winkel geweest. Bennink stookte ruim 14 jaar
jenever uit rogge, gerstemout en boekweit en
deed daarnaast 'een weinig boerderij'. Hij kreeg
op 2 maart 1809 toestemming van de kroon om
te mogen blijven stoken. De branderij had in
1818 vijf beslagbakken met een totale bruto
inhoud van 2.700 liter en een ketel met een bruto
inhoud van 600 liter. Geproduceerd werd dat
jaar 6.000 liter en aan fabricagerecht f.210,00
betaald. Er waren twee werknemers.

Jannes van Dijk. Hij had op 15 maart 1777 een
ketel groot vijf stukken minus twee kannen.

Teunis ten Have te Beilen bezat in 1818 een
branderij met vier beslagbakken met een totale
bruto inhoud van 2.400 liter en twee ketels met
een totale bruto inhoud van 1.000 liter. Gepro-
duceerd werd dat jaar 6.100 liter en aan
fabricagerecht f.762,00 betaald. Er was een
werknemer.

Jan Jannes Meijering van de Hijkersmilde. Zijn
ketel bleek op 29 maart 1777 twee ton en ¼ ton
en 1/8 ton minus een mingel groot te zijn.

Jan Roelofs Scheunink te Beilen. Roelof ten Have
verklaarde op 15 februari 1791 dat zijn zoon Jan
Scheunink te Beilen 'morgen vroeg' ging stoken
met een ketel, groot ruim 1½ aam of 1½ ton,
aangekocht van meester R. Hunse te Beilen.
R. ten Have leverde in de periode 1 oktober
1799-31 maart 1800 naar Drouwen, Emmen,
Rolde en Smilde aan particulieren 9½ anker en
aan tappers 5 anker. Hier is dus weer sprake van
de vader. De branderij stond in 1808 achter de
woning Kerkstraat nr. 92. Eigenaars van het
huis en erf waren Roelof Klaas ten Have en
Hendrik Roelofs ten Have. Van de kinderloze
weduwnaar Jan Roelofs Scheunink werd ge-
zegd dat deze zo'n twintig jaar 'geneverstoker'
was. Zijn inwonende broer Hendrik Roelofs ten

Have hield zich met de boerderij bezig. Ten oosten van de branderij bevond zich een publieke steeg en het huis van de knecht van de schout, ten westen de publieke straat en ten noorden een steegje met een grote paardenstal en vervolgens het logement van Harmannus Scheunink. In de branderij stond een ketel met een inhoud van 17 à 18 ankers en vier even grote beslagkuipen. Dit brandersgereedschap was in 1808 al sinds twintig jaar in gebruik. Hij kreeg op 2 maart 1809 toestemming van de kroon om te mogen blijven stoken. In 1818 telde de branderij vier beslagbakken met een totale bruto inhoud van 2.600 liter, een versnellingskuip met een bruto inhoud van 700 liter en twee ketels met een totale bruto inhoud van 1.100 liter. Geproduceerd werd dat jaar 6.800 liter, aan fabricagerecht f. 861,-- betaald en was een werknemer in dienst.

Roelof Teunis ten Have verklaarde op 2 april 1788 met stoken te zijn begonnen met een ketel afkomstig uit Assen, van de 'landpande' gekocht.

Jacobus Lambertus de Vrome te Hijkersmilde bezat in 1808 een branderij te Hijkersmilde nr.187 met ten oosten en noorden de wijk of

Bronnen:

- Brugmans, I.J. *Statistieken van de Nederlandse Nijverheid uit de eerste helft der 19e eeuw. Eerste stuk*. M. Nijhoff, 's-Gravenhage, 1956, p. 8-9.
- Folkerts, J. *De schulten in Drenthe van 1795 tot 1811*. Rijksarchief Drenthe, Assen, 1981, p. 518. Algemeen Rijksarchief 's-Gravenhage.
- Ministerie van Financiën 1795-1811 inv.nrs.759, 768 en 772.
- Archief ministerie van Financiën Directe Belastingen 1813-1823 inv.nr.214. Het Drents Archief te Assen
- *Index op de resoluties van ridderschap en eigengeërfden 1740-1795*, deel 1. Oude Staten Archieven inv. nr. 877.
- Oude Staten Archieven inv. nr. 880. Dossiers van de Landdrost en de Landdrost en de Assessoren inv.nr. 1567.
- Archief Schultambt Beilen inv.nr. 116.
- Opmerking HVGB: Zie ook: *Gemeente Beilen 1811-1997*, blz. 17/18 Accijnzen en blz. 50 Jeneverstokerijen.

Verantwoording foto's:

R.H.C. van Maanen

grote sloot van J. Kniphorst en ten zuiden en westen de arbeider Weijtze Suldere(?) en de Hoofdvaart. De branderij was met de woning onder een dak gehuisvest. Jacobus was toen 2½ brander en had daarnaast een boerderij. De branderij bestond toen 7½ jaar en was voordien slechts een klein boerenbedrijf. Er was een ketel met een inhoud van acht anker en voor de berging van de vaten waren drie vaten, twee van zes en een van 12 anker inhoud aanwezig. In 1816 was sprake van ene H.M. Vrome. De branderij had toen vier beslagbakken met een totale bruto inhoud van 1.900 liter en werd op 18 december 1816 gesloopt.

Hendrik Wigbelts te Beilen. Op 30 maart 1778 verklaarde Roelofje Evers, echtgenote van Jan Hendriks Hunse te Beilen dat haar zwager te Beilen stopte met stoken.

Sijge/Sieger Wijtses (?) te Kloosterveen. Hij verklaarde op 12 juli 1791 een 'gemene' ketel te hebben gekocht van Jan Hessels wonende te Zuidlaren. In de periode 1799-1800 werd hij nog vermeld, maar de branderij lag vermoedelijk stil. Hij werd niet meer vermeld in 1808-1809.

Noten:

1) eest	= de inrichting tot het drogen van mout, graan en andere stoffen bestaande uit een van onderen verwarmde vloer.
2) last	= oude inhoudsmaat van schepen, en vervolgens als maat of gewicht van ladingen; in de graan handel oorspr. 30hl.
3) anker	= in de wijnhandel gebruikelijke inhoudsmaat: een anker wijn is het vierde deel van een aam, het zesde van een okshoofd, 38,8 l; thans 44 of 45 flessen.
4) okshoofd	= oude vochtmaat inz. voor wijn, bier en brandewijn, het vierde deel v.e. vat, 6 ankers.
5) stoop	= inhoudsmaat voor natte waren, ter grootte van twee kannen of mingelen, d.i. 1/16 anker; ongeveer twee liter.
6) aam	= oude vochtmaat van 4 ankers; de grootte wisselt af naar het land en de vloeistof: een Amsterdams aam wijn is 155,22 liter; een aam olie is 145,52 liter.
7) impost	= accijns

Noten ontleend aan *van Dale, Groot woordenboek der Nederlandse taal*.

A. Zantinge

JAN TINGEN EN ZWAANTJE MESKEN

In het vorige nummer van het Tijdschrift Historische Vereniging Gemeente Beilen stond op de laatste bladzijde een foto van een oud echtpaar afgedrukt. Daarbij werd de vraag gesteld wie de redactie aan gegevens over deze twee mensen kon helpen. Al gauw bleek dat wij hier te maken hadden met Jan Tingen en Zwaantje Mesken die in Brunsting gewoond hebben. Aaldert Zantinge kwam met nog meer gegevens.

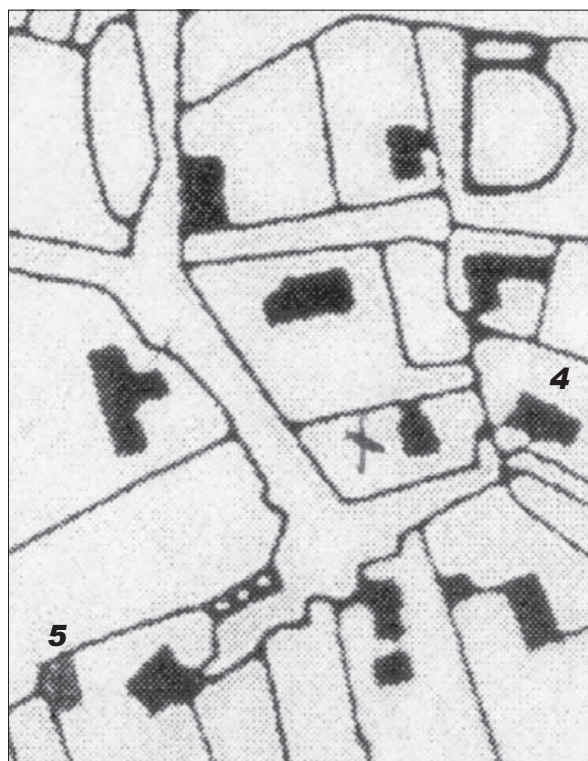
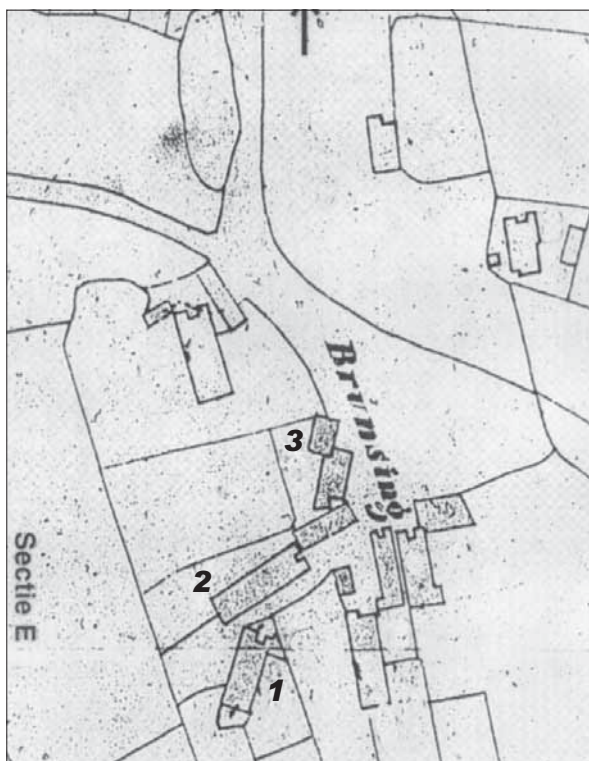

Op de foto hiernaast zien wij Jan Tingen en zijn vrouw Zwaantje Mesken.

Jan Tingen werd op 3 februari 1852 te Sleen geboren. Hij was de zoon van Jan Tingen en Fennichien Kuiper. Hij trouwde met Zwaantje Mesken die op 19 maart 1859 in Beilen is gebo-

No. 26	In het jaar 1888, den 28 Mei
zijn in de gemeente Beilen	provincie Drenthe, door het huwelijk vereenigd:
geboren te Sleen	Jan Tingen
zoon van Jan Tingen	den 3 ^{de} Februari 1852
en van Fennichien Kuiper	
medewoner van	
en	
geboren te Beilen	Zwaantje Mesken
dochter van Albert Mesken	den 19 ^{de} Maart 1859
en van Sammichje Speelman	
medewoner van	

Uit de huwelijksakte van Jan Tingen en Zwaantje Mesken. Op de foto links zien wij Jan en Zwaantje.

De situatie in Brunsting voor de brand van 1910. Boerderij 1 is die van Arend Zantinge; nr. 2 is de boerderij van Jan Tingen en nr. 3 behoort aan Jan Beugels. Na de brand werden de boerderijen uit elkaar geplaatst. Arend Zantinge kocht de huisplaatsen van Tingen en Beugels en bouwde een nieuwe boerderij bij nr. 5. Jan Tingen verhuisde naar nr. 4 en Beugels verhuisde naar de boerderij van Wolting, later Boelen.

ren en dochter was van Albert Mesken en Lammechien Speelman.

Uit dit huwelijk werden vijf kinderen geboren:

- Albert Tingen 1889, ongehuwd
- Hendrikje Tingen 1891, gehuwd met Albert Boer.
- Femmigje Tingen 1893, gehuwd met Jan Koerts.
- Lammigje Tingen 1895, gehuwd met Jan Seubring.
- Jan Tingen 1898. Op deze Jan Tingen kom ik nog terug.

Brunsting

Jan en Zwaantje Tingen hebben in Brunsting op twee plekken gewoond; voor de brand in 1910 en na de brand.

In oktober 1910 trok laat in de nacht een verve-

lende onweersbui over Brunsting. Het was vijf uur en nog donker toen een felle donderslag weerklonk. De bliksem sloeg in in de boerderij van Arend Zantinge, gehuwd met Jentje Vreriks. Niet alleen het voorhuis ging reddeloos verloren, maar ook al het vee verbrandde. Behalve de boerderij van Zantinge brandden ook de boer-

De nieuwe boerderij van Jan en Zwaantje Tingen.

De zangvereniging van de Ned. Protestantenbond in 1929. De jongeman achter het bord is Jan Tingen jr. De andere personen zijn: vanaf links: Roelof Steenge, Hillie Schuring, onbekend, Jantje Brunsting, onbekend, Jo Steenge, onbekend. Zittend/knielend: Jacob Wassenaar, Willemtje Vredeveld, Jantje Peerkamp, onbekend, onbekend, onderwijzer Haitjema, Jantje Helling, Froukje Scholtmeijer, onbekend, Jan Vrugt en Jantje Vredeveld.

derijen van Jan Tingen en Jan Beugels af. In de kleine boerengemeenschap van Brunsting was dat een grote ramp. Na de brand zijn de boerderijen niet op dezelfde plaatsen herbouwd, maar verder uit elkaar geplaatst. De met riet gedekte daken zouden dan verder uit elkaar staan, waardoor het overslaan van brand doormiddel van vonken hopelijk verkleind zou worden. Op het eerste kaartje is de situatie in Brunsting voor de brand te zien.

Opnieuw gebouwd

Om de boerderijen verder uit elkaar geplaatst te

krijgen, moesten een soort herverkaveling van de gronden plaatsvinden. Arend Zantinge kocht de huisplaatsen van Tingen en Beugels. Tingen bouwde een nieuwe boerderij op plaats O, terwijl Beugels naar de boerderij van Wolting, later Boelen, verhuisde. De boerderijen van Zantinge en Tingen werden in 1911 gerealiseerd.

Na het overlijden van Jan Tingen sr. verzorgde Jan Tingen jr. het bedrijf. Hij trouwde met Trijntje Eising. Zij kregen een dochter, Zwaantje (1935), die in Assen woont. Jan Tingen overleed in 1957(?).

Verantwoording foto's:

- Archief Historische Vereniging Gemeente Beilen.

GEZELSCHAP EN ANDERE ZAKEN

Wij verwijzen nogmaals naar de laatste bladzijde van het vorige nummer van ons tijdschrift. Daarop stond de foto van een gezelschap uit Beilen. Alleen de naam van één persoon was bekend. De foto was afkomstig van mevr. R. Modderman-Stolte uit Coevorden. Zij wilde graag wat meer gegevens hebben over deze foto, waarop zij alleen haar vader herkende.

Vrij snel na publicatie van deze foto kon Aaldert Zantinge de namen noteren.

Wij veronderstelden dat wij hier te maken hadden met een gezelschap uit Beilen. Dat bleek niet waar te zijn. De gehele groep kwam uit Hijken. H. Stolte was de chauffeur.

Op de foto staan de jonge lidmaten van de Nederlands Hervormde gemeente uit Hijken.

De betreffende foto waarover mevrouw R. Modderman-Stolte informatie vroeg. Haar vader is de man op de derde rij tweede van links met pet, H. Stolte.

Het uitstapje dat zij maakten moet omstreeks 1932 zijn geweest. Dit was te reconstrueren met behulp van Gerrit Eising (zie artikel op blz.7). Hij vertelde dat hij ten tijde van dit uitstapje nog niet omging met Aaltje Huisman. Eising had zes jaar verkering met haar, toen zij in 1939 trouwden.

Op de achterste rij staan vanaf links:
Willem Kuiper, Roelof Schuring, Geesje Stadman, Otte Bruggink, Wubbigje Meulman, Roelof Kornelis, Jantje Oortwijn, Aaltje Bruggink en Geert Cuiper.

1600ste LID

Eind oktober 2001 kon Arend Zantinge het 1600ste lid van de Historische Vereniging Gemeente Beilen inschrijven. Vanuit Schoonoord kwamen dhr. en mevr. H. Staal naar Hijken om deel 3 van *Gemeente Beilen 1940-1945* op te halen. Zij gaven zich meteen op als lid van de vereniging.

Hun verrassing was groot, toen bleek dat zij het 1600ste lid van de Historische Vereniging waren. Zij kregen als aandenken enkele boeken en tijdschriften cadeau. Op de foto ziet u het echtpaar Staal bij bestuurslid Arend Zantinge op bezoek.

EXCUSES

Bij het septembernummer van het *Tijdschrift Historische Vereniging Gemeente Beilen* ontving u ook een exemplaar van het magazine *Drents Archief*. Om de bezorging hiervan eenvoudig te maken is door de afdeling Bezorging het magazine aan twee kanten een weinig bijgesneden, zodat het in de envelop zou passen. Het Drents Archief betreurt deze gang van zaken vanwege de slordige indruk die u zou kunnen krijgen. De Historische Vereniging Gemeente Beilen biedt hiervoor haar excuses aan. Leden die alsnog een ongeschonden exemplaar wensen te bezitten, kunnen dit afhalen of bestellen bij het Drents Archief, Brink 4, 9401 HS Assen, tel. 0592-313523.

Tweede rij van boven:

H. Otten, Bolientje Meulman, man met pet onbekend (waarschijnlijk mede-chauffeur), Gerrit Eising, Jan van Son, Jantje Eising, dhr. Wuestenenk.

Derde rij:

Aljo Dijksterhuis, H. Stolte (chauffeur), Hendrik Hermelink, Tine Grootjans, Aaltje Huisman, mevr. Koopman-Derks, Harmina Timmer, Grietje Kornelis.

Voorste rij:

Albert Grootjans (met das), (achter hem) Anne Fokken, Tine Eising, Geert Fokken, Aaltje Grootjans en Berend Sikken.

OPROEP

De afdeling Bezorging van ons tijdschrift zoekt een vrijwilliger die de bezorging van het tijdschrift in het centrum van Beilen op zich wil nemen.

Vanaf het begin (1989) heeft A. Japenga zorg gedragen dat de tijdschriften bij de leden in de brievenbus kwamen. Zijn gezondheid laat het nu echter niet meer toe deze werkzaamheden volledig voort te zetten. Wie kan en wil hem hierbij assisteren? Gegadigden kunnen contact opnemen met:

A. Zantinge, tel. 523418 of
W. de Jonge, tel. 522979.

DIERENARTS MENSEMA

Henny Wilbrink-Spoelder uit Nijkerk stuurde ons twee foto's. Hierboven zien wij dierenarts Mensema achter het stuur van zijn auto, met links van hem mevrouw Mensema. De twee dames links zijn waarschijnlijk buurvrouwen. Zoon Gerrit zit op de treeplank. Uiterst rechts staat Hendrikje Spoelder-van de Bult, moeder van Henny Wilbrink-Spoelder.

Hendrikje was vanaf haar achttiende jaar dienst-meisje bij de dierenarts. Zij heeft tot haar vijfen-zestigste jaar de familie Mensema geholpen. Volgens mevrouw Spoelder was Mensema waarschijnlijk de eerste autobezitter in Beilen.

De familie Mensema woonde eerst aan de Stationsstraat. Later zijn ze verhuisd naar de Asserweg.

Toen mevrouw Mensema tachtig jaar was, is zij bij een auto-ongeluk om het leven gekomen. Zoon Gerrit is apotheker in Bloemendaal of omgeving geworden.

JUF HAVINGA

De tweede foto is in 1954 genomen. Hierop staat een deel van de eerste klas van de openbare lager school die destijds aan de Schoolstraat stond. Juffrouw Havinga was daar onderwijzeres. Zij is later naar Aruba vertrokken. Henny Spoelder vond dat heel erg, want zij was gek op haar juf.

Vervolgens kwam juf Smit; tussen haar en Henny boterde het niet zo.

Op de foto staan Jan Hunze en Leo Febus. Waarschijnlijk is er ook een meisje Vierhoven te zien en Roeltje Popping. Henny zelf staat op de voorgrond links; zij is slechts half zichtbaar.

De foto is genomen in de Brinkstraat ter hoogte van de nieuwe zijweg naar het gemeentehuis. Die doorbraak was toen juist gerealiseerd. Op de achtergrond is een gedeelte van de oude slagerij van Anne Smit te zien. Vermoedelijk is de klas op weg naar het korfbalsterrein achter de juwelierszaak van Westerhof.

Tenslotte merkte Henny Wilbrink-Spoelder op, dat zij bezig is met genealogisch onderzoek van de familie Spoelder. Als dat klaar is, komt de familie Van de Bult aan de beurt.

Wie gegevens heeft over beide foto's, vooral betreffende juf Havinga, gelieve zich in verbinding te stellen met Henny Wilbrink-Spoelder, Wilgenlaan 28, 3862 VE Nijkerk, tel. 033-2453492.

Historische vereniging Gemeente Beilen

Notulen van de ledenvergadering 31 januari 2001 in het Wilhelmina Zalencentrum te Beilen, aanvang 19.30 uur, aanwezig 15 leden

1- opening

De voorzitter, drs. G.J. Dijkstra opent de vergadering en heet iedereen hartelijk welkom. Aan de belofte dat *Gemeente Beilen 1940-1945 deel 3* in het voorjaar van 2001 zal uitkomen, kan niet worden voldaan. Er is nog veel informatie na te trekken. Deel drie zal ook veel omvangrijker zijn dan beide voorgaande delen. De zoon van schrijver en verzetsman Anne de Vries is bereid gevonden om de concepttekst met betrekking tot zijn vader door te lezen en eventueel aanvullingen te doen. Er wordt een laatste hoofdstuk over Beilers in Nederlands-Indië aan het boek toegevoegd, waar ook nog de nodige tijd aan besteed moet worden. Deel 3 zal op 18 oktober 2001 worden gepresenteerd, de datum waarop een aantal Beilers is opgepakt.

Voor deze uitgave zal wederom een financiële bijdrage worden gevraagd van het SNS Fonds Wildervank, het Prins Bernard Cultuurfonds Drenthe en het Gemeentebestuur van Midden-Drenthe.

De heer Roerink van de film en videoclub Beilen wordt bedankt voor het maken van opnames tijdens de presentatie van *Gemeente Beilen 1940-1945 deel 2*.

De redactiecommissie van het tijdschrift van de Historische Vereniging is uitgebreid met mevrouw J. Hoogeveen-Zuidberg uit Hijken. Na het uitkomen van *Gemeente Beilen 1940-1945 deel 3* zal het bestuur wat meer tijd steken in het vormen van commissies en/of werkgroepen om de burgerlijke stand, belastinggegevens en schultengerechten uit de 17de –19de eeuw te digitaliseren. Er zal gezocht worden naar een plaats waar leden van de vereniging het fotobestand van de vereniging kunnen inzien.

2- Vaststelling van de agenda

Deze wordt onveranderd vastgesteld.

3- Vaststelling notulen ledenvergadering 27 januari 2000 te Wijster.

De notulen worden onveranderd goedgekeurd en vastgesteld met dank aan de secretaris, W. Bazuin-Brinkman.

4- Jaarverslag 2000

Het jaarverslag wordt ongewijzigd goedgekeurd en vastgesteld.

5- Financieel jaarverslag 2000

Penningmeester H. J. Vos geeft een korte toelichting op het financieel jaarverslag. Om *Gemeente Beilen 1940-1945 deel 3* te kunnen financieren, zal gebruik worden gemaakt van gelden uit het boekenfonds en van reserves.

6- Verslag kascommissie (dhr. H. Martena en dhr. W. Bakker)

De heer W. Bakker is afwezig. De heer R. Martena brengt verslag uit en deelt de vergadering mee, dat er geen foutje te vinden was en adviseert de vergadering de penningmeester algehele kwijting en decharge te verlenen.

7- Begroting 2001

De begroting voor het jaar 2001 wordt ongewijzigd goedgekeurd en vastgesteld.

8- Vaststelling contributie 2002 op 15 Euro

De contributie voor 2002 wordt overeenkomstig het voorstel op € 15,-- vastgesteld.

9- Benoeming kascommissie 2002

De heer W. Bakker blijft in de kascommissie. De heer A. Oosting stelt zich voor de komende twee jaar beschikbaar en wordt door de vergadering benoemd.

10- Verkiezing bestuursleden

De aftredende bestuursleden Femmie Biemold en Aaldert Zantinge worden herkozen.

11- Rondvraag

Geen vragen.

12- Sluiting

De voorzitter sluit de vergadering en wenst iedereen nog een prettige avond bij het kijken naar de videofilms over oud-Beilen.

Secretaris Willie Bazuin-Brinkman

Jaarverslag Historische Vereniging Gemeente Beilen 2001

Activiteiten

In 2001 bestonden de activiteiten van de Historische Vereniging Gemeente Beilen naast het uitgeven van de gebruikelijke vier tijdschriften en het houden van verschillende lezingen uit een een drietal extra lezingen in het kader van de presentatie van *Gemeente Beilen 1940-1945 deel 3*. Ook werden videofilms (herhaling) over oud-Beilen en PowerPointpresentaties van oude groepsfoto's vertoond.

Gemeente Beilen 1940-1945 deel 3

De presentatie van *Gemeente Beilen 1940-1945 deel 3*, vond op 18 oktober 2001 plaats in de kerk van de Nederlands Hervormde gemeente te Beilen. De eerste exemplaren werden uitgereikt door Anne de Vries, de zoon van schrijver en verzetsman Anne de Vries aan mevrouw G. Hunse-Bruulsema (dochter van Lambertus Bruulsema), mevrouw A. Hunze-Victorie (weduwe van Hendrik Wiegers) en mevrouw M. Zwanenburg-Bazuin (schoondochter van Lammert Zwanenburg). Het bestuur kan terugzien op een bijzonder sfeervolle dag.

Fotoarchief

In het fotoarchief van de HVGB zijn inmiddels honderden foto's opgenomen. In april 2001 zijn er enkele avonden fotovoorstellingen gepresenteerd om aan ontbrekende gegevens te komen.

Digitaliseren bevolkingsgegevens en eigen onderkomen

De HVGB is bezig met het digitaliseren van bevolkingsgegevens uit de 17de tot de 19de eeuw en deze voor leden toegankelijk te maken. Voorwaarde is evenwel dat een eigen ruimte wordt gevonden.

Website

De website van de vereniging is te vinden onder: www.historischeverenigingendrenthe.myweb.nl

Op deze site staat informatie over de Historische Vereniging Gemeente Beilen en informatie over verschillende artikelen en foto's.

Aantal leden

Het aantal leden is gegroeid tot 1600. Het 1600ste lid is de heer H. Staal uit Schoonoord

Overlijden

Op 31 maart overleed op 71 jarige leeftijd Arend Hulzebos. Arend Hulzebos schreef regelmatig artikelen voor het tijdschrift van de Historische Vereniging Gemeente Beilen en was een actief lid.

Redactiecommissie

De redactiecommissie van het tijdschrift van de Historische Vereniging Gemeente Beilen bestond in 2001 uit:

R. Gerding, Leebroek; J. Hoogeveen-Zuidberg, Hijken; H. Martena, Beilen en F. Timmerman-Stevens, Hooghalen.

Bestuursamenstelling 2001

Drs. G.J. Dijkstra (voorzitter), W. Bazuin-Brinkman (secretaris), H. Vos (penningmeester), A. Zantinge (ledenadministratie en distributie en beheer tijdschriften en boeken), J.I.F. Christerus-Hofsteenge (lezingen), F. Biemold, H.L.G. Schuur en E. Beuving.

Historische Vereniging Gemeente Beilen

Agenda ledenvergadering

Op 13 februari 2002 wordt in het Wilhelmina-Zalencentrum te Beilen de jaarlijkse ledenvergadering gehouden, aanvang 19.30 uur

Agenda

- 1- opening
- 2- vaststelling agenda
- 3- vaststelling notulen ledenvergadering 31 januari 2001 te Beilen
- 4- jaarverslag 2001
- 5- financieel jaarverslag 2002/2003 (ter vergadering)
- 6- verslag kascommissie (heren W. Bakker en A. Oosting)
- 7- begroting 2002 (ter vergadering)
- 8- benoeming kascommissie 2002/2003
- 9- verkiezing bestuursleden: aftredend en herkiesbaar, drs. G.J.Dijkstra, W. Bazuin-Brinkman en H.L.G. Schuur. Tegenkandidaten kunnen tot een uur voor aanvang van de vergadering worden ingediend bij de secretaris.
- 10- rondvraag
- 11- sluiting

Na afloop van de vergadering, om 20.00 uur, zal Geert Seubring een lezing houden over Nederlands-Indië.

Secretaris Willie Bazuin-Brinkman

EURO

Nu per 1 januari 2001 de Euro het wettig betaalmiddel wordt, geven wij hier een overzicht van van de prijzen van onze uitgaven in Euro's:

Prijzen van boeken en tijdschriften; contributie	leden Guldens	01-01-2002 Euro's
"Schoone huizen tot asch verteerd..."	f. 18,00	€ 10,00
Hijken. Fragmenten uit een dorpsgeschiedenis	f. 20,00	€ 10,00
Rondgang door Hijken	f. 25,00	€ 10,00
Gemeente Beilen, zoals 'westhef...(uitverkocht)	gratis voor nieuw lid	
Kroniek van de oorlogsjaren 1940-1945 in de gemeente Beilen	f. 20,00	€ 10,00
Gemeente Beilen 1811-1997	f. 35,00	€ 15,00
Een leven in Beilen, Roel Reijntjes	f. 25,00	€ 10,00
Een wandeling door oud-Beilen, F.C. Kerkhove	uitverkocht	
Wel bint dat: Volk uut....	f. 15,00	€ 6,00
Gemeente Beilen 1940-1945, deel 1	f. 50,00	€ 23,00
Gemeente Beilen 1940-1945, deel 2	f. 50,00	€ 23,00
Gemeente Beilen 1940-1945, deel 3	f. 65,00	€ 30,00
Gemeente Beilen 1940-1945 3 delen tot 01-01-2002	f. 120,00	
Gemeente Beilen 1940-1945 3 delen na 01-01-2002	f. 150,00	€ 68,00
Contributie	f. 30,00	€ 15,00
Tijdschriften	f. 9,95	€ 4,50

**De contributie is voor 2002 vastgesteld op € 15,00. De acceptgiro is bij dit tijdschrift ingesloten.
Wilt u het bedrag van € 15,00 zo spoedig mogelijk overmaken?**